

Messiah an Oratorio

1951. NYC: Lee Strasberg, un jueu austrohongarès, és nomenat director artístic de l’*Actors Studio* de Manhattan, fundat per Elia Kazan *et alitrii*, i presidit darrerament per exalumnes com Al Pacino o Harvey Keitel. Strasberg va implantar i desenvolupar una tècnica d’actuació que ha esdevingut mítica, basada en el sistema ideat pel director rus Konstantin Stanislavski.

2023. Barcelona: Jordi Casas i Bayer, que no és jueu (que sapiguem) però sí és el director de corals més important –per qualitat, per feina feta, per saviesa– de tots els directors de corals que es fan i es desfan a Catalunya i part de l’estranger, l’11 de desembre d’enguany, al darrer assaig del *Messies participatiu*, va amollar al mega-orfeó de 540 cantaires que tenia davant, un anatema inapel·lable, com aquell qui no vol la cosa. Va el paio, i diu:

“No us demano que cregueu, però heu de fer vostre el text!”

Estem en condicions d’afirmar que, per un moment, l’estupefacció es va ensenyorir de la platea i, àdhuc, l’amfiteatre de la Sala Oriol Martorell de l’Auditori de Barcelona: els catòlics i cristians en general juraven que havia passat un àngel; els ateus se’ls reconeixia perquè tremolaven com gallines esvalotades, car sembla ser que es van sentir “interpel·lats”, que diuen els modernets; i els agnòstics, ves per on, encara avui no s’han pronunciat, els molt punyeteros. Hi ha qui assegura però que a algun *soi-disant* agnòstic se l’ha vist passant el rosari, qui sap si empès per en Jordi Casas o per la moda que triomfa per terres estepàries en aquests temps estranys.

Una vegada refets del sotrac, quedava clar que allò que el director ens indicava era potser xocant, sí, però ben natural: com actuar, cantar exigeix entendre el text.

Heus-ne aquí un exemple assenyalat: el número “He trusted in God” (Psalm XXII¹, 8), que per cert és l’únic de tot l’oratori en què el cor esdevé protagonista, fent el paper de les turbes, de la gentalla que s’abraona follament contra Jesucrist.

¹ Ja veieu que el vint-i-dos és el número que ens ha de perseguir *for ever and ever*

<https://www.youtube.com/watch?v=6LdJSW-9riQ>

Doncs bé, per fer cas a en Casas, vegem què diu el text:

“He trusted in God that He would deliver Him, if He delight in Him”

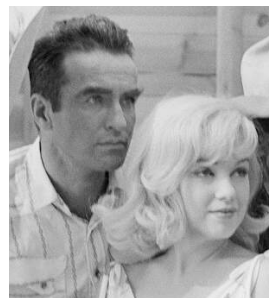
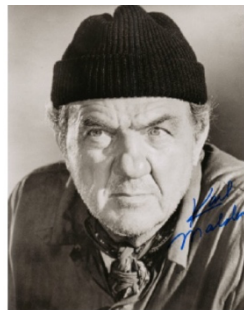
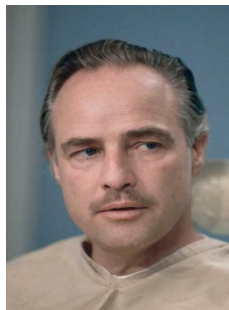
La cosa queda clara: “Es va encomanar a Déu. Si tant se l'estima, que el salvi!”

O sigui (subtext una mica *canalla*): “A la merda, hòstia!”

Aleshores, un cop entès que els del cor som el populatxo² que fa befa del Crist fet un *Ecce homo* i clavat a la Creu, ja ho podem cantar amb “fundamento”, que diria aquell gran comunicador i antic gran cuiner de Zarautz.

Sí, home, sí, però ara que ja sabem què diu, com es fa per cantar-ho?

Doncs aquí és on entra el sistema Strasberg & Stanislavski, ras i curt, el Mètode, amb què l'*Actors Studio* va revolucionar l'escena teatral i cinematogràfica americana. Segons el Mètode, cal treballar físicament i psicològica, aproximant-se a les emocions i motivacions dels personatges, per tal d'assolir interpretacions més autèntiques i, submergint-s'hi, “convertir-se” en ells.

Selecció aleatòria d'imatges d'alguns cantaires del Messies Participatiu 2023

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: tenors (2); baixos (2 i 1/2); soprano; tenor & soprano; baix & contralt; contralt

Oi que fem ràbia?

² Per experiència personal, gens ni gota religiosa, puc assegurar que la terregada —ciutadans aparentment *normals*— és perfectament capaç de llançar avui a la foguera els mateixos personatges que ahir aclamava (i al damunt, amb arguments tan estòlids com la *campetxania*, posem per cas).

En fi, res que no sapigueu: Com diuen els veïns, “al éxito por la práctica”. Per tant, resulta que ens hem d’implicar emocionalment en el personatge: Sentir-nos xusma? Ser xusma? De debò? El que és evident és que el text, la música i la intenció demanen cantar-ho brut i groller (hom apunta que el número transmet “sexu i violència”), com si féssim ganyotes, perquè es vegi clar que som els dolents, però alerta! sense precipitar-nos –Déu nos en guard– en els abismes del *hooliganisme* i el llibertinatge.

Però, i els catòlics practicants també han de passar per aquest tràngol, pobrets? I si pel camí me’ls hi agafa una crisi de fe?

I sobretot, on queda allò que en el Barroc tot era perfumat, de perruca i elegància?

Ves tu a saber, però tothom tranquil, que el gran *marrullero* ens ho posa fàcil (relativament): Händel era un predicador, brillantíssim però un predicador³ que composava bandes sonores en un temps que no hi havia pel·lícules. Així que el paio tira del seu repertori de trucs i efectes especials:

En primer lloc, quan la música ha de representar una multitud, a la partitura hi escriu corxeres *a punta pala*. Aquesta màxima fonamental no falla mai, com es pot comprovar més endavant del mateix *Messies*, al número “The Lord gave the word (great was the company of the preachers)”: Que la companyia és gran? Doncs vinga corxeres per a donar i per a vendre! I tothom a córrer seguint la fuga (però sense derrapar!).

I per altra banda, tria⁴ aquest passatge que, recordem-ho, és d’un psalm del Rei David i per tant molt anterior al Nou Testament, perquè li permet donar entrada a la teatralitat. I com s’ho engipona per fer palesa al públic la humiliació a Crist? Doncs amb dos ardits genials:

- Un, la repetició obsessiva del mot “delight”, la segona síl·laba del qual s’ha de cantar com si tiréssim capellans (i de fet, algun se n’escapa: inconvenients de no ser professionals).
- Dos, en els compassos 44 i 45, a les contralts i els tenors els fa cantar autèntiques riallades. Atenta la companyia al minut 1:29, i ja me’n tornareu contesta!

³ El número “Since by man came death”, per exemple, és un breuari de teologia en quatre pàgines on Händel hi fa sortir fins i tot el diable enmig d’una dutxa escocesa. En efecte, empra el “diabolus in musica” una dissonància produïda per un interval de tres tons (tríton) que a l’Edat Mitjana es considerava sinistra, violenta, fosca: d’aquí el nom, com si representés el so que invocava la Bèstia.

⁴ Bé, el text del *Messies* és de Charles Jennens (i, filant més prim, de la Bíblia), però ja ens entenem

<https://youtu.be/xSfg3VpmqRs?feature=shared>

Però com avançàvem, el problema del Mètode és que hi ha el perill d'involucrar-s'hi massa. Si Brando és Stanley Kowalski, què podem dir de Montgomery Clift, l'autor del "suïcidi més llarg de la història de Hollywood". Clift és l'actor del Mètode per excel·lència, i va ser lloat fins i tot per Hitchcock (!), que tots sabem quina opinió agropecuària tenia sobre els actors, després d'haver-lo dirigit a *Jo confesso*. Però era una persona realment turmentada i autodestructiva: "És l'única persona que conec que està pitjor que jo", segons Marilyn Monroe, una altra icona del Mètode i companya de repartiment a *The Misfits*, aquella joia⁵ dirigida (1961) per John Huston que va representar l'*addio a la vita* de la Marilyn, en Clark Gable i, gairebé, del propi *Monty*.

Sortosament, no tots els alumnes de l'Actors Studio s'ho agafaven tan a la tremenda. El 1965, per exemple, s'estrenava *La història més gran mai explicada*, allò que ara en dirien un *biopic* precisament sobre Jesús de Natzaret (com el *Messies*) en què hi intervenen actors

⁵ Amb guió d'Arthur Miller, és la pel·lícula més ben fotografiada de la història: entre altres, hi van intervenir ni més ni menys que Henri Cartier-Bresson o el recentment traspassat Elliott Erwitt, de l'agència Magnum.

metòdics com Martin Landau, Shelley Winters o Sidney Poitier, probablement més agnòstics (pel que fa al Mètode, vull dir).

I és que tornant als nostres quefers *messiànics*, francament més esforçats i voluntariosos, quan cantes Händel fes el favor de *disfrutar*. Que estàs tocant el Cel, home, què més vols? Pren una mica de distància si t'angoixes amb tanta depravació, i pensa que de seguida arriba el “Lift up your heads, o ye gates”, on el cor passem a ser un grup d'angelets preparant una festa, amb garlandes de flors, xampany a dojo, lioneses i quatre *tocinillos* (del Cel, clar), per celebrar l'arribada del Senyor (“The Lord of hosts, He is the King of Glory”).

I si ni així, cantem, cantem, que veuràs les valls alçar-se i les muntanyes arranar-se, a ritme de Gòspel:

https://youtu.be/AB7dr2kbLnY?si=oQT1QmHr8K_yiXoE

Al final, com el mateix Jordi Casas bromejava, les Corals es fan un tip tan gran de cantar misses, oratoris i passions, que si mai els fessin una anàlisi d'orina en sortiria aigua beneita. Però també tenim algun teòleg que afirma que quan cantem bé, guanyem la indulgència plenària.

Bon Nadal, punyeteros!

Au,

Iu